УДК 336.71
JEL O330

Альошина І. В., асп.
КНУ імені Тараса Шевченка

ЕВОЛЮЦІЯ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Узагальнено теорії державного регулювання банківської діяльності як складової стабільної фінансової системи, що забезпечує конкурентоспроможність національної економіки . Досліджено особливості міжнародного регулювання банків та проаналізовано нові вимоги Базельського комітету з банківського нагляду з метою виявлення їхнього впливу на стабільність міжнародної фінансової системи в сучасних умовах.

***Ключові слова**: фінансова система; регулювання банківської діяльності; фінансова стабільність; банківський нагляд.*

Розвиток фінансових ринків завдяки поглибленій інтеграції між банками та ринками покращив можливості банків розподіляти ризики. Проте проблеми ліквідності та платоспроможності банків можуть швидко розповсюджуватись по всій фінансовій системі, збільшуючи системний ризик. А тому існує нагальна необхідність у регулюванні даних проблем з метою захисту стабільності банківської системи, що у свою чергу має вагомий вплив на ефективність фінансової системи в цілому та на конкурентоспроможність національної економіки.

Питанням регулювання фінансових ринків і інститутів та їхньої ефективності присвячені роботи Т. Бека, Г. Габбарда, регулювання та нагляду фінансового сектору економіки – С. Науменкової, В. Міщенка, А. Незнамової, М. Савлука. Різноманітними аспектами банківського регулювання присвячені публікації Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Базельського комітету з питань банківського нагляду. Проте дане питання потребує подальшого вдосконалення виходячи з нових глобальних умов, що тісно пов'язали міжнародні фінансові ринки та інститути. А тому потрібно розглядати регулювання банківської діяльності як елемента фінансової системи.

Метою статті є систематизація теоретичних засад державного регулювання банківської діяльності як складової стабільної фінансової системи в умовах глобалізації.

Глен Габбрад зауважує, що уряди держав у всьому світі регулюють діяльність фінансових ринків та інститутів з трьох причин [1, с. 79]: 1) гарантувати всім учасникам фінансової системи доступ до інформації, а також її точність і своєчасність; 2) підтримати фінансову стабільність, що забезпечує ефективність розподілу ресурсів; 3) взаємодіючи з фінансовою системою уряд може вдосконалювати економічну політику. А тому таке регулювання впливає на спроможність фінансових ринків та інститутів надавати послуги зі зменшення ризику, забезпечення ліквідності та інформації.

Виходячи із того, що банки є фінансовими інститутами і вони разом із фінансовими ринками складають фінансову систему, можна виділити наступні рівні державного регулювання банківської діяльності:

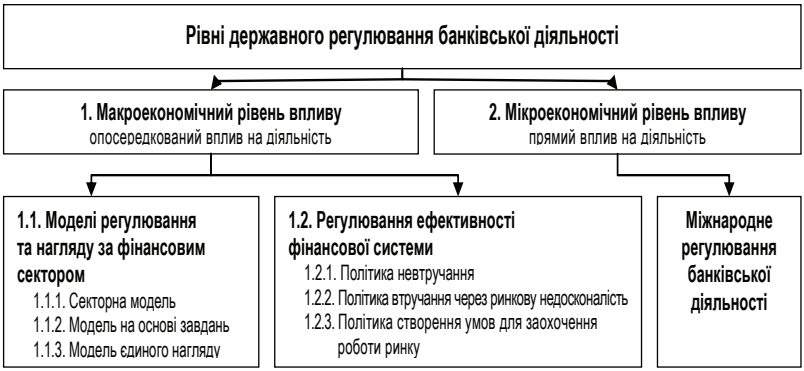

Рис. 1. Рівні державного регулювання банківської діяльності
Джерело: складено автором самостійно.

1. Макроекономічний рівень являє собою опосередкований рівень впливу на банківську діяльність шляхом створення необхідних умов ефективного функціонування фінансової системи в цілому:

1.1. У практичній діяльності органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором виділяють три моделі [2, с. 11–13]:

1.1.1. Секторна модель: ґрунтується на чіткому розподілі завдань і функцій наглядових органів за діяльністю окремих секторів (банківського, страхового, фондового). Така модель є базовою для більшості країн, оскільки саме з неї починається становлення нагляду.

Протягом 2000–2006 рр. від такої моделі відмовились 13 європейських країн. Проте Греція, Іспанія, Кіпр, Литва, Словенія, Болгарія та Румунія зберігають таку модель у повному обсязі, а Фінляндія та Люксембург орієнтуються на неї лише частково (один орган здійснює нагляд і регулювання двох секторів – банківського та фондового).

1.1.2. Модель на основі завдань: обов'язки наглядових органів розподілено на основі завдань (модель двох вершин), а функції нагляду – на пруденційний нагляд за діяльністю фінансових посередників і на регулювання бізнесу у фінансовому секторі.

Дана модель використовується найбільш повно в Нідерландах, а в Італії, Португалії та Франції – окремі її елементи.

1.1.3. Модель єдиного нагляду: концентрація всіх наглядових функцій у єдиному наглядовому органі.

Перевагу такій моделі надають країни з високим та середнім рівнем концентрації капіталу. У деяких країнах ці функції виконує центральний банк (Чехія, Словаччина), а в інших – єдиний наглядовий орган відокремлено від центрального банку (Естонія, Латвія, Мальта, Угорщина).

Також, на думку Науменкової С. В., специфічною рисою процесу консолідації нагляду за діяльністю фінансового сектору є посилення ролі розширення наглядових функцій і повноважень центральних банків через те, що саме вони відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності через нерозвиненість небанківських фінансових установ [2, с. 13]. У багатьох країнах створено єдиний регулятор фінансового сектору (мегарегулятор) через ряд причин: універсалізація фінансового сектору, ускладнення структури самого фінансового ринку (створення конгломератів, холдингів).

1.2. Регулювання ефективності шляхом впливу на один із трьох важливих аспектів фінансової системи (макроекономічну стабільність – необхідна умова фінансового розвитку; контрактні умови – надійність прав інвесторів; інформаційні умови – засоби скорочення асиметричності інформації) [3, с. 7–20]:

1.2.1. Політика вільного розвитку (laissez-fair view), яка виключає роль уряду та повністю покладається на ефективну роботу фінансових інститутів на основі принципу вільної конкуренції (невидимої руки ринку), що реалізується завдяки макроекономічній стабільності та контрактним умовам. Однак, через ігнорування недосконалості ринку даний підхід піддається критиці;

1.2.2. Політика втручання через ринкову недосконаліть (market-failure view) шляхом участі уряду у діяльності фінансової системи. Однак, через недостатність знань та досвіду держслужбовців, а також через узурпацію влади, даний підхід теж є неефективним;

1.2.3. Політика створення умов для заохочення роботи ринку (market-enabling view), направлений на усунення збоїв ринкового механізму та скорочення ринкових обмежень завдяки тому, що держава створює умови, які заохочують роботу та розвиток ринку. Даний підхід намагається не замінити погано функціонуючі ринки, а створити умови, що дозволяють ринкам сформуватися та нормально функціонувати на основі макроекономічної стабільності та ефективної договірно-правової й інформаційної систем.

Так, на думку Т. Бека, надійну та ефективну фінансову систему неможливо створити за один день, для цього необхідно провести цілий комплекс короткострокових заходів та реформ, направлених на довгострокове інституційне будівництво [3, с. 20].

2. Мікроекономічний рівень являє собою прямий рівень впливу на банківську діяльність шляхом міжнародного регулювання банківської діяльності (див. рис.1): потреба у координації пруденційного регулювання на глобальному рівні постійно зростає через швидке зростання міжнародних банків та фінансових конгломератів. Існують наступні аргументи такого регулювання [4, с. 4–5]: 1) проблеми із глобальними інститутами та ринками можуть підірвати стабільність міжнародної фінансової системи; 2) існує необхідність у міжнародних комунікаціях регулюючих органів; 3) глобальний підхід може вирівняти конкурентне середовище для банків, що здійснюють міжнародні операції. А тому міжнародне регулювання, виходячи із нових умов ринку, є необхідною умовою для створення нового конкурентного середовища у фінансовій сфері. Більше того, певні вимоги міжнародного регулювання банківської діяльності більшість країн намагаються використовувати як обов'язкові вимоги для національних банків, що забезпечує упевненість інвесторів. Для цього на глобальному рівні регулюючими органами країн створюється спеціальна "міжнародна фінансова архітектура", метою якої є об'єднання різних фінансових організацій, що займаються питаннями міжнародних фінансів з метою регулювання банків та інших глобальних фінансових інститутів, а також фінансових систем в цілому [4, с. 28–29]. У результаті цього завдяки методам регулювання та координації створюється глобальна фінансова структура, що мінімізує ймовірність більшості фінансових криз.

Таблиця 1

**Міжнародні організації,
що займаються питаннями фінансової стабільності**

Назва	Дата створення	Мета діяльності	Хто зустрічається; кількість членів
Загальні питання (макро рівень)			
Міжнародний Валютний Фонд (МВФ – IMF)	1944 р.	Забезпечення стабільності економіки країни на макро рівні: платіжний баланс країн, валютні курси, зовнішній борг та зовнішнє фінансування, рівень інфляції	Держави-члени представлені 24 членами; 188 країн
Світовий банк (СБ: МБРР+МАР – WB)	1944 р.	Організація зовнішнього фінансування для країн та ринків, що розвиваються: захист фінансів чи позик та гарантування виконання умов	Рада керуючих і Рада директорів; 187 країн
У 1999р. створена спільна "Програма оцінки фінансового сектору" (Financial Sector Assessment Programme) з метою поліпшеного моніторингу фінансового ринку країн-членів для збереження глобальної фінансової стабільності: оцінка макроекономіки, ідентифікація вразливості фінансових систем, заходи подолання фінансових криз, регулювання та нагляд за стабільністю фінансової системи країн.			
Форум фінансової стабільності (Financial Stability Forum)	1999 р.	Забезпечення розвитку та використання стандартів щодо входу, ідентифікації та прийнятті спільних дій з питань стабільності фінансової системи; покращення інформаційних потоків, координації та кооперації між членами	Керівні органи + міжнародні керівні органи, центральні банки (+ЄЦБ), міністерства фінансів, МВФ, СБ, ОЕСР, БМР; 42 країни, у т.ч. В–7
Спеціальні питання (мікро рівень)			
Базельський комітет з питань банківського нагляду (Basel Committee on Banking Supervision)	1975 р.	Нагляд діяльності міжнародних банків, проте багато країн (у т.ч. ЄС) використовують дані стандарти для всіх банків	Керівні органи + керівники ЦБ В–10; 27 країн + Європейська комісія, ЄЦБ, БМР, група фін. стабільності
Міжнародна організація комісії цінних паперів (IOSCO)	1990 р.	Нагляд компаній із цінних паперів	Керівники компаній з цінних паперів (у т.ч. SEC, FSA); 91 країна

Закінчення табл. 1

Назва	Дата створення	Мета діяльності	Хто зустрічається; кількість членів
Міжнародна асоціація з питань нагляду страхування (IAIS)	1994 р.	Нагляд компаній зі страхування	Керівники компаній страхування; 80 країн
Міжнародна комісі з питань бухгалтерського огляду (IASC)	1973 р.	Гармонізація стандартів бухгалтерського обліку з метою запровадження глобальних стандартів	3 чи 4 дні щомісяця; 16 делегацій, кожна із яких складається із 3 членів + наглядачі
Рада з питань міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB)	2001 р.	Запровадження низки глобальних стандартів бухгалтерського обліку	Щомісячні зустрічі; 14 членів із 9 країн

* B–7 (G–7): Канада, Франція, Німеччина, Японія,
Італія, Велика Британія, Сполучені Штати Америки
ЄЦБ (ECB) – Європейський Центральний Банк
БМР (BIS) – Банк міжнародних розрахунків, що регулюється центральними банками B–10
ОЕСР (OECD) – Організація еокномічного співробітництва та розвитку:
B–10: B–7 + Нідерланди, Бельгія, Швеція + Швейцарія
SEC (The United States Securities and Exchange Commission):
Комісія з цінних паперів та біржі США
FSA (Financial Service Authority):
Орган фінансового регулювання та нагляду Великобританії

Джерело: складено автором на основі [4, с. 28–31].

Таким чином, згідно з табл. 1, ключові глобальні інститути займаються забезпеченням стабільності міжнародної фінансової системи. Такі організації фокусують свою увагу на загальних питаннях стабільності економіки країн на макро рівні та міжнародній координації з регулювання певної галузі, включаючи банківську діяльність, цінні папери, страхування та бухгалтерію.

Розглянемо більш детально міжнародне регулювання безпосередньо банківського сектору економіки, яким займається Базельський комітет з питань банківського нагляду, що був створений у 1974 р. президентами центральних банків країн Великої десятки (G–10) з метою розробки рекомендацій щодо вдосконалення банківського нагляду та уніфікації вимог до фінансового регулювання у різних країнах [4, с. 5]. Таке регулювання мінімізує соціальні втрати від банкрутства банків та забезпечує однакові умови для їхньої діяльності через спеціальне регулювання.

Таблиця 2.

Опис основних документів Базельського комітету з банківського нагляду

Назва та дата	Опис	Недоліки
Базельський конкордат 1975 р.: як контролювати діяльність іноземних банків	Материнська та приймаюча країни відповідають: ✓ Ліквідність країни-керівника – філія іноземного банку; ✓ Приймаюча платоспроможність – філія іноземного банку; ✓ Приймаюча ліквідність – відділення іноземного банку. Офшорні банківські центри не входять у рамки даного договору через незначні операції.	1) Документ не враховує відповідальність кредитора останньої надії; 2) Документ не враховує проблему розширення страхування депозитів для усіх депозитних зобов'язань у валюті.
Поправка до Базельського конкордату 1983 р.	Материнська та приймаюча країни мають спільну відповідальність за проблеми платоспроможності філій та проблеми ліквідності як філій, так і відділень. Проблеми платоспроможності відділень вирішуються центральними банками материнської країни.	
Базельська угода 1 (Базель 1) 1988р. – Регулятивний та кредитний капітал: встановлення єдиних стандартів адекватності капіталу для іноземних банків	*Коефіцієнт ризикових активів за Базелем1* = *Капітал (I та II рівня) / зважені ризикові активи* (активи, зважені за кредитним типом + позабалансові інструменти), де • Капітал I рівня (основний капітал) – власний капітал, обов'язковий резервний капітал; • Капітал II рівня (додатковий капітал – мах 100 % від капіталу I рівня) – необов'язковий резервний капітал, страхові резерви по кредитам (мах 25 % від капіталу II рівня), інструменти боргового капіталу (мах 50 % від капіталу I рівня); • Активи, зважені за кредитним типом: ▪ 0 % ризику – готівка, золото, дебіторська заборгованість ЦБ, облігації урядів ОЕСР; ▪ 20 % ризику – облігації агенцій урядів ОЕСР та муніципальні облігації та застраховані іпотечні кредити; ▪ 50 % ризику – незастраховані іпотечні кредити; ▪ 100 % ризику – усі корпоративні позики та вимоги банків нечленів ОЕСР чи державний борг, майно та власність; Позабалансові інструменти, зважені за типом учасників, до яких виставляється вимога: 0 % ризику – уряди ОЕСР; 20 % ризику – банки ОЕСР та агенції державного сектору тощо.	1) Різні країни надають своїм банкам різний доступ до фондового ринку, а тому використання власності як міри розпізнавання краху капіталу не є досконалим; 2) Існує різниця між ринковою і балансовою вартістю власності, та між стандартами обліку у різних країнах, а тому дуже важко вирахувати капітал I та II рівня; 3) Не лімітує рівень конкуренції між іноземними банками у системі, бо він визначається іншими факторами (структура банківської системи, рівень втручання держави у діяльність банків).

Продовження табл. 2

Назва та дата	Опис
Поправка до Базеля 1 1996 р. – Ринковий ризик: встановлення більш прямої трактовки позабалансових інструментів	*Ринковий ризик* – ризик, який змінює ринкові ціни, що призводить до втрати позицій як у балансових, так і у позабалансових показниках. Види ринкового ризику: 1. Ризик ціни активів (ринковий та специфічний) 2. Ризик відсоткової ставки інструментів постійного прибутку (облігації) 3. Ризик валюти 4. Ризик цін на товари Капітал III рівня – короткостроковий другорядний борг (до 2х років), що задовольняє ряд вимог контракту. Можна використати наступні підходи до ринкового ризику: 1) Стандартна модель: позабалансові активи віднести до 4х категорій залежно від типу ринкового ризику та перетворити на спот-еквіваленти; 2) Власна затверджена національним регулятором внутрішня модель розрахунку розміру капіталу за допомогою VaR моделі на щоденній основі: $VaR_x = V_x(dV/dP)\Delta P_t$, де V_x – ринкова вартість портфелю x; dV/dP – чутливість до зміни ціни; ΔP_t – несприятливі коливання ціни (відсоткових ставок, курсу валют, цін на власність чи товари) – банки повинні використовувати диверсифікацію портфеля для зменшення ринкового ризику та таким чином зменшувати розмір капіталу для резервування, проте така модель не показує ймовірність банкрутства. – Базель 1: Капітал (I та II рівня) / (Кредитний ризик + ринковий ризик)

Продовження табл. 2

Назва та дата	Опис
Базельська угода 2 (Базель 2) 2004 р. – Новий вимір кредитного ризику, вимір ринкового та операційного ризику: для виміру кредитного, ринкового та операційного ризику банкам дозволено використовувати власну внутрішню рейтингову модель	*Три взаємопов'язані та взаємопідкріплюючі основи:* Основа 1 – коефіцієнт ризиковості активів (вимоги мінімального капіталу): Базель 2: Капітал (I та II рівня) / (Поправлений кредитний ризик + ринковий ризик + операційний ризик). Сукупний капітал / Активи → min 8 % Капітал II ≤ 100 % Капітал I Новий вимір кредитного ризику – банк може адаптувати один із наступних підходів: 1) Стандартний підхід: використання ширшої шкали ваги ризиків від 0 % до 150 % залежно від країни, банку, корпорації та виду цінного паперу без розмежування країн ОЕСР, що визначається зовнішньою рейтинговою агенцією чи кваліфікованою експортною кредитною агенцією; 2) Основний IRB підхід: внутрішнє рейтингування за показниками: • Ймовірність дефолту – згідно власних розрахунків • Втрати від дефолту – згідно встановлених норм Базеля • Вихід із дефолту – згідно встановлених норм Базеля • Зрілість – згідно встановлених норм Базеля чи національного наглядового органу; 3) Покращений IRB підхід: внутрішнє рейтингування за показниками: • Ймовірність дефолту – згідно власних розрахунків • Втрати від дефолту – згідно власних розрахунків • Вихід із дефолту – згідно власних розрахунків • Зрілість – згідно власних розрахунків із дозволу зробити їх фіксованими. Вимір операційного ризику – ризику втрати в результаті неадекватних чи внутрішніх невдалих операцій, людей та систем чи зовнішніх подій: 1) Підхід згідно основного показника: плата за капітал = 0,15* середній (позитивний) річний валовий прибуток за останні 3 роки; 2) Стандартний підхід: $K_{TSA} = \left\{\sum_{1-3} \max\left[\sum (GI_{1-8} * \beta_{1-8}), 0\right]\right\} / 3$, де K_{TSA} – плата за капітал згідно стандартного підходу; $\sum_{1-3}$ – сума від 1 до 3 років; GI_{1-8} – щорічний валовий прибуток в заданому році кожної бізнес-лінії; β_{1-8} – фіксована частка рівня валового прибутку для кожної бізнес-лінії; 3) Підходи покращеного виміру: банки використовують власні методи виміру. Вимір ринкового ризику: 1) Стандартний підхід (поправка до Базеля 1); 2) Внутрішня модель (поправка до Базеля 1). Основа 2 – відповідальність національного наглядового органу за: 1. Найбільш прийнятний метод визначення коефіцієнтів Базеля 2; 2. Перегляд внутрішнього обрахунку процедур і стратегій згідно стандартів; 3. Заохочення банків тримати капітал вище мінімальних вимог; 4. Втручання для відновлення рівня капіталу банків, якщо він мінімальний. Основа 3 – ринкова дисципліна: забезпечення строкової та прозорої інформації ▪ Покриття ризиків; ▪ Адекватність капіталу; ▪ Методи визначення вимог капіталу.

Закінчення табл. 2

Назва та дата	Опис
Базельська угода 3 (Базель 3) 2010 р. – Підвищення якості акціонерного капіталу, буфери капіталу, ліквідність: підвищення якості управління ризиками з метою закріплення стабільності фінансової системи в цілому	Регулятивний капітал: ▪ Поетапне списання інструментів капіталу, які не задовольняють новим критеріям, протягом 10 років (до Капіталу І включити лише акції та нерозподілений прибуток); ▪ Нові вимоги достатності акціонерного капіталу (3,5 % та 4 %) і Капіталу І (4,5 % та 5,5 %) протягом 2013–2014 рр.; ▪ Нові вимоги достатності акціонерного капіталу (6 %) і сукупного капіталу (8,625 %, 9,25 %, 9,875 % та 10,5 %) з урахуванням захисного буфера (збереження капіталу під час кризи) протягом 2016–2019 рр.; ▪ Мінімальні вимоги загального капіталу – 10,5 % (з урахуванням контрциклічного резерву 2,5 % – формування капіталу понад регулятивний мінімум у фазі економічного зростання); ▪ Усі відрахування з капіталу повинні здійснюватись з обсягу Капіталу І. Введення до складу обов'язкових вимог показника левереджа (Капітал І / Активи): ▪ Паралельний розрахунок показника левереджа (3,5 % та 4 %) з існуючими показниками достатності капіталу протягом 2013–2014 рр. ▪ З 2015 р. розкриття інформації за показником левереджа (4,5 %); ▪ З 2018 р. даний показник включити до переліку обов'язкових. Нормативи ліквідності – контроль за ризиком ліквідності: ▪ З 2012 р. подавати розрахунок показника короткострокової ліквідності (високоліквідні активи / чисті відсотки готівки протягом 30-денного періоду) та показника чистого стабільного фінансування (наявний обсяг стабільного фінансування / необхідний обсяг стабільного фінансування на 1 рік); ▪ З 2015 р. включити показник короткострокової ліквідності, а з 2018р. показник чистого стабільного фондування до переліку обов'язкових нормативів.

Джерело: складено автором на основі [4, с. 5–27; 5, с. 4–9; 6, с. 69].

Таким чином, документи Базельського комітету з питань банківського нагляду направлені на встановлення загальних регулятивних стандартів для міжнародних банків. Швидкі фінансові інновації разом із прогалинами та недоліками Базеля 1 поставили нові виклики перед глобальною фінансовою архітектурою. Пропозиції для нового Базеля 2 були направлені на зміну трактовки кредитного ризику та встановлення плати капіталу за операційний ризик. Такі нові вимоги дозволяють банкам використовувати комплекс підходів до визначення плати за капітал відповідно до кредитного, ринкового та операційного ризику, надаючи їм

можливість створювати та використовувати власні внутрішні моделі з метою досягнення конвергенції обсягу регулюючого та економічного капіталу, який банки повинні резервувати.

Більше того, кожен новий документ Базельського комітету удосконалює, а не відміняє попередні. Тому після прийняття Базеля 3 усі вимоги, що були запропоновані Базелем 2 не втратили своєї чинності й залишаються чинними. Нові ж вимоги будуть спрямовані на регулювання банківської діяльності як мінімум у 27 країнах, що є членами Базельського комітету або офіційно проголосили про дотримання його вимог. Так, до 2019 р. буде посилена вимога щодо частки акціонерного капіталу в структурі загального регулятивного капіталу, якість капіталу передбачається посилити шляхом вилучення певних компонентів до 2018 р., запровадження буферів збереження капіталу та контрциклічного буфера розпочнеться з 2016 р. й завершиться до 2019 р. Таким чином, в разі повторної глобальної фінансової кризи у банків більше не виникне необхідності звертатись до держави з метою уникнення банкрутства. Адже для цього банки повинні формувати додатковий резервний капітал (буфер), який можна використовувати та відновлювати, порушуючи мінімальне значення коефіцієнта достатності, уникаючи санкцій регулятора. Нові вимоги є жорсткішими та обов'язковими до виконання, на відміну від норм Базеля 2, однак саме вони допоможуть банкам легше переносити періоди економічного та фінансового стресу.

Таке посилення нормативів матиме як позитивні, так і негативні наслідки. Так, для банків країн єврозони одним із негативних наслідків буде скорочення обсягів операцій з активами через відсутність можливості збільшувати основний капітал, що в свою чергу зменшить їхній прибуток. А тому це може стати фактором стримування обсягів кредитування та економічного зростання. Також опосередкованим фактором може стати відмова банків від участі у високо ризикових але прибуткових операціях із цінними паперами, що може негативно вплинути на фінансування реального сектору економіки [5, с. 8]. Проте, такі жорсткі вимоги можуть уберегти економіки країн від ще більших втрат внаслідок фінансових криз у майбутньому. Так, на думку директора Центру наукових досліджень НБУ Міщенка В., вірогідним сценарієм розвитку подій може стати повернення банків до простих схем бізнесу та універсальних опе-

рацій, що посилить дисципліну у сфері торгівлі позабіржовими деривативами та стандартизує торгівлю ними [5, с. 8]. Також такі вимоги стимулюватимуть банки змінювати власні бізнес-моделей, де вони самі вирішуватимуть як нарощувати капітал: або екстенсивним шляхом, обмежуючись зниженням виплат дивідендів і бонусів керівництву та працівникам, або активно залучатимуть капітал на фінансових ринках, отримуючи певні конкурентні переваги. А для цього, починаючи з 2011 р. до моменту повного впровадження нових вимог, банки матимуть достатньо часу та можливостей щоб отримати позитивний ефект від дотримання посилених стандартів.

Отже, банки стають більш інтегрованими з фінансовими ринками. Така інтеграція створює два ефекти, з одного боку, вони стають краще оснащені щоб самостійно справлятись із власними ризиками, із іншого боку, невеликий шок може генерувати системну загрозу для фінансових ринків та фінансової системи в цілому. Тому надзвичайно важливе значення має регулювання та нагляд за діяльністю банків, адже саме це впливає на спроможність фінансових ринків та інститутів надавати послуги зі зменшення ризику, забезпечення ліквідності та надання інформації.

Виходячи із того, що банки є фінансовими інститутами і разом із фінансовими ринками вони складають фінансову систему, регулювання банківської діяльності має включати макроекономічний та мікроекономічний рівень впливу. А тому для України є дуже важливим приведення банківського регулювання та нагляду на макрорівні до найбільш ефективної моделі регулювання й нагляду за фінансовим сектором в цілому та на мікрорівні до міжнародних стандартів, що забезпечить стабільність банківської системи та підвищить її спроможності протистояти кризовим явищам в умовах глобалізації.

Література:

1. *Р. Глен Габбард*. Гроші, фінансова система та економіка: Підручник / пер. з англ.; наук. ред. пер. : М. Савлук, Д. Олесневич. – К.: КНЕУ, 2004. – 889 с.

2. *Науменкова С. В.* Система регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн: навч. посіб. / Науменкова С. В., Міщенко В. І. – К.: ЦНД НБУ, УБС НБУ. – 2010. – 170 с.

3. *Thorsten Beck.* Creating an efficient financial system: challenges in a global economy [Electronic source] – Access regime : – http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2006/02/17/000016406_20060217165135/Rendered/PDF/wps3856.pdf

4. *Shelagh Heffernan*. Modern Banking / Shelagh Heffernan. – Chichester. : John Wiley & Sons Ltd, 2005. – XIX. – 716 p.

5. *Міщенко В., Незнамова А.* Базель ІІІ : нові підходи до регулювання банківського сектору // Міщенко В., Незнамова А. – Вісник НБУ. – січень 2011. – С. 4–9.

6. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems [Electronic source] – Access regime : – http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf.

References:

1. *R. Hlen Habbard.* Hroshi, finansova systema ta ekonomika: Pidruchnyk / per. z anhl.; nauk. red. per. : M. Savluk, D. Olesnevych. – K. : KNEU, 2004. – 889 s.

2. *Naumenkova S. V.* Systema rehulyuvannya rynkiv finansovykh posluh zarubizhnykh krayin : navch. posib. / Naumenkova S. V., Mishchenko V. I. – K. : TsND NBU, UBS NBU. – 2010. – 170 s.

3. *Thorsten Beck.* Creating an efficient financial system: challenges in a global economy [Electronic source] – Access regime: http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2006/02/17/000016406_20060217165135/Rendered/PDF/wps3856.pdf

4. *Shelagh Heffernan.* Modern Banking / Shelagh Heffernan. – Chichester.: John Wiley & Sons Ltd, 2005. – XIX. – 716 p.

5. *Mishchenko V., Neznamova A.* Bazel III: novi pidkhody do rehulyuvannya bankivs'koho sektoru // Mishchenko V., Neznamova A. – Visnyk NBU. – sichen' 2011. – S. 4–9.

6. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems [Electronic source] – Access regime: http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf.

Надійшла до редколегії 27.02.14

Алёшина И. В., асп.
КНУ имени Тараса Шевченко

ЭВОЛЮЦИЯ БАНКОВСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ НЕСТАБИЛЬНОСТИ

Обобщены теории государственного регулирования банковской деятельности как составной стабильной финансовой системы, которая обеспечивает конкурентоспособность национальной экономики. Исследованы особенности международного регулирования банков и проанализированы новые требования Базельского комитета по банковскому надзору с целью выявления их влияния на стабильность международной финансовой системы в современных условиях.

Ключевые слова: *финансовая система; регулирование банковской деятельности; финансовая стабильность; банковский надзор.*

Aloshyna I., postgraduate student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

EVOLUTION OF BANKING REGULATION FOR ENSURING NATIONAL ECONOMY COMPETITIVENESS UNDER GLOBAL INSTABILITY

Theoretical approaches to the government regulation of banking as part of a stable financial system that ensures competitiveness of national economy are generalized. Specific aspects of international regulation of banking and new requirements of Basel Committee on Banking Supervision are examined for discovering of its impact on the international financial system stability under modern conditions.

Keywords: *financial system; regulation of banking; financial stability; banking supervision.*